

การศึกษามูลค่าของสมุนไพรในชุมชน ตำบลสงเปือย และ ตำบลนามน อำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์ The Study of Economic Value of Herbs in Songpluey and Namon Sub-District, Namon District, Kalasin Province

อรัญญา นนทราช¹
Aranya Nontarach¹

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความต้องการสมุนไพรของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ตำบลสงเปือยและโรงพยาบาลนามน จังหวัดกาฬสินธุ์ 2) ศึกษาชนิด ปริมาณและมูลค่าการขายสมุนไพรของชาวบ้านในตำบลสงเปือย และตำบลนามน ที่นำมาจำหน่ายแก่โรงพยาบาลเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่แบบสำรวจความต้องการ ใช้สมุนไพรในรอบปีจากหัวหน้างานแพทย์แผนไทยโรงพยาบาลและแบบสำรวจชนิด ปริมาณและมูลค่าการขายจากชาวบ้านทั้งหมดที่นำสมุนไพรมาจำหน่ายแก่โรงพยาบาล จากชาวบ้านจำนวน 13 คน ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยรวบรวมชนิดปริมาณและคำนวณ มูลค่าการซื้อของสมุนไพรจากโรงพยาบาล และรวบรวมชนิดปริมาณและคำนวณมูลค่า การขายของสมุนไพรจากชาวบ้าน 2 ตำบล ผลการศึกษาพบว่าความต้องการสมุนไพร ของหน่วยงานแพทย์แผนไทย ส่วนใหญ่นำไปทำลูกประคบ ได้แก่ ไพล ขมิ้น มีปริมาณ มากกว่า 5,000 กิโลกรัม มูลค่าการซื้อโดยรวม 94,000 บาท ต่อปี สมุนไพรจากชุมชน ที่นำมาจำหน่ายได้แก่ ไพล ขมิ้น ตะไคร้ ใบมะขาม ฟ้าทะลายโจร ชิง ข่า และรางจืด ภาพรวมมีปริมาณ 1,555 กิโลกรัม รวมมูลค่าการขาย 25,850 บาท สมุนไพรที่ได้จาก ชุมชนยังมีน้อยกว่าความต้องการของโรงพยาบาลมาก ไพล ขมิ้นชัน ตะไคร้ มีความ ต้องการใช้ในโรงพยาบาลแต่ในชุมชนมีการผลิตสมุนไพรได้น้อย ดังนั้นควรมีการ

¹ อาจารย์ประจำ สาขาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

¹ Lecturer at Environmental Science Program, Faculty of Liberal Arts and Science, Kalasin University

สนับสนุนให้ปลูกเป็นพืชเศรษฐกิจในชุมชน เพื่อตอบสนองความต้องการในโรงพยาบาล และเป็นการสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน

คำสำคัญ : สมุนไพรกาฬสินธุ์ ตำบลสงเปลือย ตำบลนามน

Abstract

The study of Economic value of Herbs in Songpluey and Namon Sub District, Namon District, Kalasin Province aimed 1) to study the herb demand of Songpluey Health Promoting Hospital and Namon Hospital 2) to study the type, quantity and sales value of herbs from two communities. Questionnaires were used for collecting 1) the data of yearly herb demand from the head of Thai Traditional medicine of both hospitals and 2) the data of type, quantity and sale value from all 13 villagers who sale herbs to both hospitals. Data collection was during January to March 2016. The type, quantity and purchase value of herbs from two hospitals were analyzed according to the type, quantity and sales value of herbs from two communities. The results showed that Phai, Turmeric and lemon grass were mostly used in both hospitals for medical compress production, their total amount were more than 5,000 kilograms and annual purchase value was 94,000 Bath. Herbs products from 13 villagers from two communities were Phai, Turmeric, lemon grass, Tamarind leaves, Kariyat, ginger, galangal and Laurel clockvine, their total amount were 1,555 kilograms and sales value was 25,850 Bath. However, herbs demand of both hospitals were higher than the supply from two communities especially Phai, Turmeric and lemon grass. Therefore herbs production should be promoted in the communities to supply for Thai traditional medicine in local hospitals and to enhance the income of the communities.

Keywords : Herbs Kalasin, Songpluey Sub District, Namon Sub District

บทนำ

ประเทศไทยเป็นประเทศเขตร้อน มีจุดเด่นด้านความหลากหลายทางชีวภาพ และพืชสมุนไพร มีภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านสมุนไพรที่สืบทอดมาเป็นเวลานานชุมชนในภาคอีสานได้อาศัยป่าเป็นแหล่งอาหารและยาสมุนไพรตามภูมิปัญญาพื้นบ้านรวมทั้งมีการปลูกผักพื้นบ้านและสมุนไพรบางชนิดไว้ใช้ในครัวเรือนเพื่อแก้ปัญหาสุขภาพแบบพึ่งตนเองของชุมชนในปัจจุบันได้มีการนำการแพทย์ทางเลือก เช่น การฝังเข็ม การอบสมุนไพร ทำลูกประคบ การนวดแผนไทย และการใช้ยาสมุนไพร มาให้บริการในโรงพยาบาลของรัฐ สมุนไพรไทยหลายชนิดมีศักยภาพสามารถใช้แทนยาแผนปัจจุบันได้ผลดีและประชาชนให้การยอมรับทำให้ความต้องการใช้บริการแพทย์ทางเลือกตามโรงพยาบาลมีมากขึ้นสำหรับสมุนไพรที่มีศักยภาพและใช้แทนยาแผนปัจจุบันเช่น ขมิ้นชัน ฟ้าทะลายโจร ว่านหางจระเข้ ไพล บัวบก มะขามป้อม เป็นต้น มีงานวิจัยที่พบว่า ขมิ้นชันสามารถต้านมะเร็ง และรักษาแผลในทางเดินอาหารได้ดี (สำนักงานข้อมูลสมุนไพร คณะเภสัชศาสตร์มหาวิทยาลัยมหิดล, เว็บไซต์) และด้านแบคทีเรียที่ทำให้เกิดแผลในกระเพาะ (Avijit Sarkar, Ronita De, Asish K Mukhopadhyay, 2016) ส่วนไพล มีประโยชน์หลายอย่างเช่น ด้านการอักเสบ ด้านฮีสตามีน รักษาหิดหอบ (เรณู โกยสุโข และคณะ, 2533) ลดการฟกช้ำ บวม เคล็ดขัดยอก ขับอุจจาระ (สุภารัตน์ หอมหวล, 2554 : เว็บไซต์) การปลูกสมุนไพรนอกจากใช้แทนยาแผนปัจจุบันแล้ว ยังสามารถนำไปจำหน่ายเป็นรายได้เสริมแก่ครัวเรือน หรือปลูกเพื่อการค้าได้ การปลูกขมิ้นเชิงเศรษฐกิจอาจให้ผลผลิตถึงสูงถึง 3,000 กิโลกรัมต่อไร่ (ชลธิรัตน์ คงเรืองและอนุวัต สงสม, 2547) หรือปลูกผสมผสานกับพืชผักสวนครัว สามารถเป็นรายได้เสริม เช่นในกลุ่มเกษตรกรบ้านหนองสุวรรณ จังหวัดแพร่ ทำการปลูกพืชสมุนไพร ได้แก่ ขมิ้นชัน ไพล ตะไคร้ มะกรูด สามารถสร้างรายได้เสริมให้กับผู้ปลูกมากกว่าหกพันบาทต่อปี (อาริกมล ต.ไชยสุวรรณและคณะ, 2560) มูลค่าของสมุนไพรในประเทศไทยนับวันยิ่งเพิ่มสูงขึ้น ประกอบกับรัฐบาลมีนโยบายการพัฒนาสมุนไพรเพื่อใช้ในประเทศและส่งออก จากแผนแม่บทการพัฒนาสมุนไพรไทย ปี 2560-2564 ต้องการเพิ่มมูลค่าสมุนไพรเป็น 3.2 แสนล้านบาทใน 5 ปี (กรมการแพทย์แผนไทยและแพทย์ทางเลือก กระทรวงสาธารณสุข, 2559) ตำบลสงเปลือยและตำบลนามน อำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นชุมชนที่มีการปลูกและใช้ประโยชน์จากพืชสมุนไพรมาเป็นระยะเวลาอันซึ่งโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ

ตำบลสงเปลือย และ โรงพยาบาลนามน เป็นสถานพยาบาลที่ให้บริการแพทย์แผนไทย มีความต้องการวัตถุดิบสมุนไพรสดเพื่อผลิตสมุนไพรไว้ให้บริการแก่ผู้ป่วย เช่น สมุนไพรที่ใช้ทำลูกประคบ ได้แก่ โพล ขมิ้น ตะไคร้ มะกรูด เป็นต้น วัตถุดิบที่นำมาผลิตเป็นยาสมุนไพรในโรงพยาบาลนั้นมาจากในชุมชนและนอกชุมชนปริมาณวัตถุดิบสมุนไพรในชุมชนไม่เพียงพอ จึงมีการหาซื้อวัตถุดิบจากจังหวัดอื่น ความต้องการสมุนไพรในโรงพยาบาลมากขึ้นแต่ยังไม่มี การส่งเสริมให้ชุมชนผลิตสมุนไพรไว้รองรับ จากความสำคัญดังกล่าว งานวิจัยนี้ ได้ศึกษาปริมาณความต้องการสมุนไพรของโรงพยาบาล และศึกษาชนิดปริมาณและมูลค่าการขายสมุนไพรที่ชาวบ้านผลิตในชุมชน ซึ่งข้อมูลที่ได้ อาจนำไปใช้วางแผน หรือส่งเสริมให้การปลูกสมุนไพรให้เพียงพอแก่ความต้องการของโรงพยาบาลหรือเป็นพืชเศรษฐกิจเสริมรายได้แก่ชุมชน ในตำบลสงเปลือย และตำบลนามน อำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลที่ต้องการเพิ่มผลผลิตสมุนไพรที่มีศักยภาพ นอกจากโรงพยาบาลได้สนับสนุนสมุนไพรในชุมชนแล้ว ยังเป็นการเพิ่มรายได้ให้กับชุมชนอีกด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาความต้องการสมุนไพรของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ตำบลสงเปลือย และโรงพยาบาลนามน จังหวัดกาฬสินธุ์
- 2) เพื่อศึกษาชนิด ปริมาณและมูลค่าของสมุนไพรจากชาวบ้านตำบลสงเปลือย และตำบลนามน อำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์

วิธีการศึกษา

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ทำการสำรวจในช่วงเดือนมกราคม-มีนาคม พ.ศ.2559 โดยสำรวจความต้องการการใช้สมุนไพรของโรงพยาบาลโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลสงเปลือยและโรงพยาบาลนามน สำรวจชนิดปริมาณและมูลค่าการขายของสมุนไพรที่ชุมชนนำมาจำหน่ายแก่โรงพยาบาลโดยมีขั้นตอนการศึกษาดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างการศึกษาความต้องการการใช้สมุนไพรของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ตำบลสงเปลือยและโรงพยาบาลนามน จังหวัดกาฬสินธุ์ ทั้ง 2 แห่งได้แก่หัวหน้างานแพทย์แผนไทยของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ตำบลสงเปลือย และโรงพยาบาลนามนส่วนประชากรและกลุ่มตัวอย่างของการศึกษาชนิด ปริมาณและ

มูลค่าการขายสมุนไพรของชาวบ้านในท้องถิ่น ได้แก่ชาวบ้านทั้งหมดที่นำสมุนไพรมาจำหน่ายแก่โรงพยาบาลทั้ง 2 แห่งจำนวน 13 ราย

2. เครื่องมือที่ใช้คือแบบสำรวจ ชนิด ปริมาณและมูลค่าการซื้อขายของสมุนไพรจากหัวหน้างานแพทย์แผนไทยโรงพยาบาลทั้ง 2 แห่ง และแบบสำรวจชนิด ปริมาณและมูลค่าการขายสมุนไพรของชาวบ้านจาก 2 ตำบลที่นำมาจำหน่ายแก่ โรงพยาบาลทั้ง 2 แห่ง โดยรูปแบบการจำหน่ายสมุนไพรของชาวบ้านต่างคนต่างนำมาจำหน่าย โดยไม่มีการรวมกลุ่ม

3. ทำการสำรวจข้อมูลโดยใช้แบบสำรวจชนิด ปริมาณ และมูลค่าการซื้อขายของสมุนไพรของโรงพยาบาลในรอบปี และสำรวจข้อมูลชนิด ปริมาณและมูลค่าการขายสมุนไพรของชาวบ้านจาก 2 ตำบล รวมทั้ง 2 ตำบล มี 13 ราย

4. รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลในภาพรวมความต้องการชนิด ปริมาณ และมูลค่าการซื้อขายของสมุนไพรของโรงพยาบาล และชนิด ปริมาณและมูลค่าการขายสมุนไพรของชาวบ้านจาก 2 ตำบล

ผลการศึกษา

ผลการสำรวจชนิด ปริมาณ และมูลค่าการซื้อขายสมุนไพรของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลสเปือย จ.กาฬสินธุ์ เฉลี่ยต่อปีพบว่าปริมาณการใช้สมุนไพรส่วนใหญ่เพื่อทำลูกประคบ เนื่องจากประชาชนมาใช้บริการการนวดแผนไทยมากขึ้น วัตถุดิบหลักที่ใช้ได้แก่ ไพล ขมิ้นชัน ตะไคร้ มีการรับซื้อไพล และขมิ้น ในราคากิโลกรัมละ 25 บาท ส่วนตะไคร้ ใบมะขาม มะกรูด ใบหนาดกิโลกรัมละ 10 บาท ปริมาณโดยรวม 1,000 กิโลกรัม มูลค่าการรับซื้อโดยรวม 19,000 บาท

ผลการสำรวจชนิด ปริมาณ และมูลค่าการซื้อขายสมุนไพรของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลสเปือยดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ชนิด ปริมาณ และมูลค่าการรับซื้อสมุนไพรของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลสงเปลือย

ชนิด	ปริมาณ (กิโลกรัม/ปี)	ราคาต่อ กก.	มูลค่า (บาท)
ไพล	300	25	7,500
ขมิ้น	300	25	7,500
ตะไคร้	100	10	1,000
ใบมะขาม	100	10	1,000
มะกรูด	100	10	1,000
ใบหนาด	100	10	1,000
รวม	1,000		19,000

ผลการสำรวจชนิด ปริมาณ และมูลค่าการซื้อสมุนไพรของโรงพยาบาลนามน จังหวัดกาฬสินธุ์เฉลี่ยต่อปี พบว่ามีปริมาณการใช้สมุนไพรส่วนใหญ่เพื่อทำลูกประคบ วัตถุดิบที่ใช้ได้แก่ ไพล ขมิ้นชัน ตะไคร้ โรงพยาบาลนามนมีการรับซื้อไพล และขมิ้น ในราคากิโลกรัมละ 25 บาท ส่วนตะไคร้ ใบมะขาม มะกรูด ใบหนาดกิโลกรัมละ 10 บาท มีความต้องการในปริมาณที่สูงเนื่องจากลูกประคบที่ทำขึ้น ยังถูกส่งไปยังโรงพยาบาล ชุมชนอื่นๆ อีกด้วยปริมาณสมุนไพรในภาพรวม 4,100 กิโลกรัม มูลค่าการรับซื้อ โดยรวม 75,000 บาท ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ชนิด ปริมาณ และมูลค่าการรับซื้อสมุนไพรของโรงพยาบาลนามน

ชนิด	ปริมาณ (กิโลกรัม/ปี)	ราคาต่อ กก.	มูลค่า (บาท)
ไพล	1,000	25	25,000
ขมิ้น	1,000	25	25,000
ตะไคร้	1,000	10	10,000
ใบมะขาม	500	10	5,000
มะกรูด	500	10	5,000
ใบหนาด	100	10	5,000
รวม	4,100		75,000

ผลการสำรวจชนิดปริมาณและมูลค่าการขายสมุนไพรที่ผลิตจากชุมชน ตำบลสงเปลือย และ ตำบลนามน ดังแสดงในตารางที่ 3 พบว่า ทั้งใน 2 ชุมชนมีการปลูกสมุนไพรเพื่อใช้เองในครอบครัวและขายแก่โรงพยาบาล ลักษณะการปลูก

คือส่วนใหญ่ปลูกผสมผสานไปกับพืชชนิดอื่นในบริเวณใกล้พื้นที่อาศัย มีการนำไปใช้ในครัวเรือน ปริมาณพื้นที่ที่มีการปลูกรวมทั้ง 2 ตำบล ประมาณ 8 ไร่ สมุนไพรที่ปลูก ได้แก่ โพล ขมิ้น ตะไคร้ ใบมะขาม ฟักทะลายโจร ทองพันชั่ง ขิง ข่า และรางจืด มูลค่าการขาย พบว่า ในตำบลสงเปลือยมีการขายสมุนไพรแก่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลสงเปลือยเป็นปริมาณรวม 835 กิโลกรัม มูลค่าการขาย 10,050 บาท ส่วนตำบลนามน มีการจำหน่ายแก่โรงพยาบาลนามน เป็นปริมาณรวม 720 กิโลกรัม มูลค่าการขาย 15,800 บาท (ตารางที่ 3) ปริมาณและมูลค่าการขายจากชุมชนโดยรวมทั้ง 2 ตำบลรวม 25,850 บาท โดยโพล ขมิ้นและตะไคร้ มีปริมาณมากที่สุดคือโพลขมิ้นและตะไคร้ มีมูลค่าการขาย คือ 9,350 บาท 8,250 บาท และ 6,950 บาทต่อปี ตามลำดับ

ตารางที่ 3 แสดงชนิดปริมาณและมูลค่าการขายสมุนไพรของชุมชน ตำบลสงเปลือย และ ตำบลนามน ในรอบปี 2558

ชนิดของสมุนไพร	ในชุมชนตำบลสงเปลือย		ในชุมชนตำบลนามน		ปริมาณรวม	
	ปริมาณ (กิโลกรัม)	มูลค่า (บาท)	ปริมาณ (กิโลกรัม)	มูลค่า (บาท)	ปริมาณ (กิโลกรัม)	มูลค่า (บาท)
โพล	235	3,250	270	6,100	505	9,350
ขมิ้น	185	1,950	340	6,300	530	8,250
ตะไคร้	325	3,450	90	3,300	415	6,950
ข่า	90	1,400	-	-	90	1,400
ใบมะขาม	-	-	20	100	20	100
รวม	835	10,050	720	15,800	1,555	25,850

ผลการสำรวจชนิดมูลค่าการขายและต้นทุนสมุนไพรรายบุคคล 13 ราย ซึ่งต้นทุนของขมิ้น โพล ตะไคร้ มาจากค่าหัวพันธุ์มีมูลค่า 7,200 บาท มูลค่าการขาย 25,850 บาท ได้ข้อมูลดังแสดงในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงชนิดมูลค่าการขายและต้นทุนสมุนไพรในภาพรวมรายบุคคล

ชื่อผู้ที่ปลูกและจำหน่ายสมุนไพร	สมุนไพรที่ปลูก	มูลค่า	ต้นทุน	หมายเหตุ
1. นางคำกอง อุปวันดี	ขมิ้น ไพล ตะไคร้ มะกรูด	5,300	1,200	ตำบลนามน
2. นางศรีประภา เขจรสัจย์	ขมิ้น ไพล	2,100	400	ตำบลนามน
3. นายบุญทัน ซาลี	ขมิ้น ไพล ขมิ้นบ้าน	2,200	500	ตำบลนามน
4. นายคุณ กรทิพย์	ขมิ้น ไพล ว่าน	1,600	500	ตำบลนามน
5. นางบัวไล ศรีบุตร	ขมิ้น ไพล ตะไคร้ ใบหนาด ทองพันชั่ง พลับพลึง ใบมะขาม	4,600	1,500	ตำบลนามน
6. นางสาวสมควร ทรัพย์สารายู	ขมิ้น ไพล ตะไคร้	500	100	ตำบลสงเปือย
7. นางสาวนรินทร์ทิพย์ เขาวงศ์	ขมิ้น ไพล ข่า	3,200	1,000	ตำบลสงเปือย
8. นางพินทิพย์ กระบวนจิตร	ขมิ้น ไพล ตะไคร้ ข่า	1,600	500	ตำบลสงเปือย
9. นางปทุมวรรณ อาทิมิล	ขมิ้น ไพล ตะไคร้ รากจืด	1,100	400	ตำบลสงเปือย
10. นางดวงใจ กาสี	ขมิ้นชัน ขมิ้นบ้าน ไพล ตะไคร้ ชিং	1,000	300	
11. นางสาวนันทา ชัยนามน	ขมิ้น ไพล ว่าน ต่างๆ ตะไคร้	650	200	ตำบลสงเปือย
12. นางสาวกันยา ศรีดาชาติ	ขมิ้น ไพล ตะไคร้	1,200	400	ตำบลสงเปือย
13. นางไกรสร พิกุลหอม	ขมิ้น ไพล ฟ้าทะลายโจร	800	200	ตำบลสงเปือย
รวม		25,850	7,200	

จากตารางที่ 4 พบว่าสมุนไพรที่มีการปลูกและนำไปจำหน่ายรวม 25,850 บาท โดยมีต้นทุนค่าหัวพันซ์ เช่น ขมิ้น ไพล ตะไคร้ โดยรวม 7,200 บาท กำไรส่วนต่าง 18,650 บาท สมุนไพรที่มีการจำหน่ายมากที่สุดคือไพลขมิ้นชันและตะไคร้ ซึ่งเป็นส่วนประกอบของลูกประคบสมุนไพรอื่นๆ มีการใช้เองภายในครอบครัว ได้แก่ฟ้าทะลายโจร มะกรูด ทองพันชั่ง ชิงช้า เป็นต้น ผู้ที่มีการปลูกและจำหน่ายสมุนไพรมากที่สุดมูลค่าการจำหน่าย 5,300 บาท ต่อปี

ภาพที่ 1 และ 2 ไพลและขมิ้นชันอบแห้งสำหรับทำลูกประคบในโรงพยาบาล

ภาพที่ 3 และ 4 สมุนไพรที่มีการปลูกในชุมชน

ภาพที่ 5 และ 6 สมุนไพรที่ปลูกในชุมชน

สรุปผลและอภิปรายผล

ปริมาณความต้องการใช้สมุนไพรของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ตำบลสงเปือย และโรงพยาบาลนาาม จังหวัดกาฬสินธุ์ส่วนใหญ่แนวโน้มเติบโตไปแปรรูปเพื่อทำลูกประคบ มีปริมาณมากกว่า 5,000 กิโลกรัม มูลค่า 94,000 บาท ต่อปี ซึ่งนับวันจะมีความต้องการใช้เพิ่มมากขึ้น เนื่องจากการแพทย์ทางเลือกได้รับความนิยมสูงขึ้น แต่วัตถุดิบในชุมชนยังมีน้อย ต้องจัดหาซื้อจากพื้นที่อื่น ในชุมชนสงเปือยและนาามมีการปลูกสมุนไพร เช่น โพล ขมิ้นทั้งขมิ้นพื้นบ้านและขมิ้นชัน ตะไคร้ ใบมะขาม มะกรูด ฟ้าทะลายโจร ทองพันชั่ง ชิงช้า และรางจืด บางชนิดปลูกเพื่อไว้ใช้เอง และนำไปจำหน่ายแก่โรงพยาบาล แต่ปริมาณยังไม่มากเพียงพอ

การศึกษาชนิด ปริมาณและมูลค่าการขายสมุนไพรที่ชาวบ้านนำมาจำหน่ายแก่โรงพยาบาล ตำบลสงเปือยและ ตำบลนามน พบว่า ชนิดของสมุนไพร ได้แก่ โพล ขมิ้น ตะไคร้ ใบมะขาม ฟ้าทะลายโจร ทองพันชั่ง ชিং ข่า และรางจืดปริมาณสมุนไพรที่ผลิตจากชุมชนในภาพรวม 1,555 กิโลกรัม รวมมูลค่า 25,850 บาท มูลค่าการขายส่วนใหญ่มาจากบุคคลที่ผ่านการอบรมแพทย์แผนไทยและทราบว่าโรงพยาบาลมีความต้องการมากโดยเฉพาะ โพล ขมิ้นชัน ตะไคร้ ซึ่งเป็นส่วนประกอบหลักในการทำลูกประคบแห้ง แต่ชุมชนสามารถผลิตได้ประมาณร้อยละ 30 ของความต้องการใช้เท่านั้น

จากการศึกษาพบว่าความต้องการสมุนไพรในโรงพยาบาลส่วนใหญ่นำไปทำลูกประคบ ซึ่งใช้ประกอบกับการนวดแผนไทย มีปริมาณความต้องการใช้มากขึ้น เนื่องจากการแพทย์ทางเลือกได้รับความนิยมสูงขึ้น แต่วัตถุดิบที่ผลิตในชุมชนยังมีน้อยกว่าความต้องการของโรงพยาบาล ในชุมชนมีการปลูกสมุนไพรเช่น โพล ขมิ้นทั้งขมิ้นพื้นบ้าน และขมิ้นชัน ตะไคร้ งานแพทย์แผนไทยในโรงพยาบาลมีความต้องการ โพล ขมิ้นชัน ตะไคร้ ซึ่งเป็นส่วนประกอบหลักในการทำลูกประคบแห้ง แนวทางในการพัฒนาคือ ควรมีการสนับสนุนให้การปลูกสมุนไพรเป็นพืชเศรษฐกิจเนื่องจากสามารถทำรายได้ดี มีผลผลิตต่อไร่สูงการปลูกขมิ้นชันเชิงเศรษฐกิจให้ผลผลิตสูงถึง 3,000 กิโลกรัมต่อไร่ (ชูสิทธิ์น คงเรือง และอนวัต สงสม, 2547) ปลูกแบบอินทรีย์ให้ผลผลิตสูง 3,163 กิโลกรัมต่อไร่ ส่วนโพลให้ผลผลิต 3518.34 กิโลกรัม ต่อไร่ (ชลิต พงศ์ศุภสมิทธิ และคณะ, 2555) โพลอายุ 2 ปี ให้ผลผลิตเฉลี่ย 4,496 กิโลกรัม/ไร่ (สุภาภรณ์ สาชาติ และคณะ, 2559) จากงานวิจัยชิ้นนี้ทำให้ทราบว่าชุมชนตำบลสงเปือยและตำบลนามน ควรปลูกสมุนไพรเป็นรายได้เสริมเพราะโรงพยาบาลของรัฐยังมีความต้องการอีกมากและพื้นที่เหมาะสมในการปลูกโพล ขมิ้น ตะไคร้ สมุนไพรเป็นพืชที่สามารถปลูกแบบอินทรีย์ผสมผสานกับพืชสวนครัวได้ และเป็นการตอบสนองนโยบายของรัฐบาลในการเพิ่มผลผลิตสมุนไพรและทำการเกษตรแบบอินทรีย์ นอกจากเพิ่มรายได้ในชุมชนแล้ว ยังเป็นแหล่งกระจายพันธุ์และแหล่งศึกษาพืชสมุนไพร การปลูกสมุนไพรเพิ่มความหลากหลายทางชีวภาพแก่พื้นที่ด้วย

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงสำรวจ ซึ่งได้ข้อมูลจากผู้ที่มีส่วนนำสมุนไพรไปจำหน่ายแก่โรงพยาบาลเพื่อใช้ในการแพทย์แผนไทย การปลูกสมุนไพรในพื้นที่มีข้อดีคือ

ไม่ใช่สารเคมี ควรสนับสนุนให้ปลูกเพื่อให้มีปริมาณเพียงพอแก่ความต้องการของโรงพยาบาล ซึ่งข้อมูลที่ได้นำไปสู่การวางแผนการเพิ่มพื้นที่ปลูกสมุนไพรในและสนับสนุนให้เป็นพืชเศรษฐกิจ และควรมีการศึกษาคุณภาพของสมุนไพรในลำดับต่อไป

กิตติประกาศ

ขอขอบคุณ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ที่ให้ทุนสนับสนุนการวิจัยงบประมาณแผ่นดินปี พ.ศ.2559

เอกสารอ้างอิง

- กรมการแพทย์แผนไทยและแพทย์ทางเลือก กระทรวงสาธารณสุข. (2559). *หนังสือแผนแม่บทการพัฒนา สมุนไพรไทย 2560-2564*. นนทบุรี: ทีเอสอินเตอร์พริ้นท์. Department of Thai Traditional and Alternative Medicine Ministry of Health. (2016). Master plan of Thai Herbs 2017-2021. Nonthaburi: TSInterprint.
- ชลิต พงศ์สุกสมิทธิ และคณะ. (2555). *ผลผลิตระหว่างหัวพันธุ์ที่แตกต่างกันของไพล*. มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- Pongsupasamit, Chalit et al. (2012). Yield Evaluation Between Different Type of Cassumunginger (ZingibercassumunarRoxb.) Rhizome. Maejo University.
- ชูสิทธิ์ณ คณเรือง และอนูวัต สงสม. (2547). *การผลิตและการตลาดขมิ้นชันและผลิตภัณฑ์ในตำบลลานข่อย อำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุง*. คณะเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ : มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- Kongreang, Chureerat & Songsom, Anuwat. (2004). *Production and Marketing of Curcuma and Curcuma Products in Tamboon Lankhoi, Papayorm District, Patthalung Province*: Faculty of Economic Administration. Thaksin University.
- เรณู โภยสุโข และคณะ. (2533). *รายงานโครงการวิจัยย่อยที่ 8 การศึกษาสารบริสุทธิ์จากไพลเพื่อใช้เป็นยารักษาโรคหืด*. กรุงเทพฯ: กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์.

Koysooko, Renu et al. (1990). *The studies ingredients from Plai (ZingibercassumunarRoxb.) for treatment of asthma.* Bangkok. Department of Medical Sciences.

สำนักงานข้อมูลสมุนไพรคณะเภสัชศาสตร์มหาวิทยาลัยมหิดล. สมุนไพรที่ใช้ในงานสาธารณสุขมูลฐาน “ขมิ้น” .สืบค้นจาก <http://medplant.mahidol.ac.th/pubhealth/curcuma.html>

PHARM Database Faculty of Pharmacy, Mahidol University. *Curcuma*. Retrieved from <http://medplant.mahidol.ac.th/pubhealth/curcuma.html>

สุदारัตน์ หอมหวล. (2554). *ฐานข้อมูลเครื่องยาสมุนไพร คณะเภสัชศาสตร์มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี “ไพล”* .สืบค้นจาก<http://www.thaicrudedrug.com/main.php?action=viewpage&pid=96>

Homhual, Sudarat. (2011). *ThaicrudedrugFaculty of Pharmaceutical Sciences Ubon Ratchathani University, Zingibercassumunar Roxb.* Retrieved from <http://www.thaicrudedrug.com/main.php?action=viewpage&pid=96>

สุภาภรณ์ สาขาทิ และคณะ. (2559). *การวิจัยและพัฒนาพืชสมุนไพรและเครื่องเทศที่มีศักยภาพ: กรมวิชาการเกษตร.*

Sachat, Supapornetal. (2016). *Research and development of medicinal plants and spices potential: Department of Agriculture.*

อารีกรมล ต. ไชยสุวรรณ และคณะ. (2560). *การวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนการปลูกสมุนไพรของกลุ่มเกษตรกร บ้านหนองสุวรรณ ตำบลบ้านกลาง อำเภอสอง จังหวัดแพร่. วารสารศิลปศาสตร์มหาวิทยาลัยแม่โจ้, 5(1).*

T. Chaisuwan, Areekamol et al. (2017). *Cost and Return Analysis of Planting Herbs of Farmers Group in Ban NongSuwan, BanKlang Sub-District, Song District, Phrae Province. Journal of Liberal Arts, Maejo University, San Sai, Chiang Mai, Thailand, 5(1).*

Avijit Sarkar, Ronita De, Asish K Mukhopadhyay. (2016). *Curcumin as a potential therapeutic candidate for Helicobacter pylori associated diseases, World J Gastroenterol. March 7, 22(9), 2736-2748.*